

тетическом осмыслении среды. Центральная роль пространственной фазы адаптации принадлежит морфологии архитектурной среды, как наиболее инертному фактору [10]. Высота застройки, топология, масштабность, характер силуэта, проницаемость границы - наиболее устойчивые характеристики структуры, обеспечивающие условия для всех функционально-деятельностных процессов. И степень легкости и успешности этих процессов зависит от грамотного использования структурных элементов.

Идентификация видов деятельности зависит от функций, реализованных в данном пространстве, логичности и многообразия их связей и степени соответствия процесса и пространства.

Культурно-эстетическое осмысление среды определяется наличием не только памятников архитектуры, но и фоновой застройки, формирующей исторический контекст, наличие визуальных ориентиров и архитектурных доминант, а в архитектурной среде, сформированной в течение различных исторических периодов, непрерывность культурного развития должна быть представлена архитектурными объектами соответствующих эпох.

Современная концепция устойчивого развития предлагает рассматривать городскую среду в контексте параллельного развития всех значимых для города факторов: экономических, социальных, культурных и экологических. Игнорирование

одного из них способно значительно замедлить темпы развития городской структуры. В результате грамотного управления формируется гармоничная архитектурная среда, способная обеспечить устойчивость исторического развития национальной культуры.

ЛИТЕРАТУРА:

1. Архитектура Украинской ССР. - М.: Гос. изд. лит. по стр. и арх-ре., 1954. - Т.1.- 168с.
2. Багалій Д.І. Історія Слобідської України. - Харків: Дельта, 1993. - 256 с.
3. Багалей Д.И., Миллер Д.П. История города Харькова за 250 лет его существования. - Харьков, 1912.
4. Дьяченко Н.Т. Улицы и площади Харькова. - Харьков: Прапор, 1974. - 320с.
5. Лейбфрейд А.Ю., Реусов В.А., Тиц А.А. Харьков: архитектура, памятники, новостройки. - Харьков: Прапор, 1987. - 151с.
6. Пруцын О.И. Город и архитектурное наследие. - М.: Стройиздат, 1980.- 89 с.
7. Ранинский Ю.В. Памятники архитектуры и градостроительства. (Реконструкция и модернизация зданий и комплексов). - М. Высшая школа, 1988. - 64 с.
8. Гутнов А.Э. Структурно-функциональная организация и развитие градостроительной системы. Автореф. дисс. докт. арх. М., 1979.
9. Линч К. Образ города. М.: Стройиздат, 1982.
10. Яргина З.Н. Градостроительный анализ. - М.: Стройиздат, 1984.

УДК 72.01

Родик Я.С., Лозинська О.М., Водяницька А.С.

Харківський національний університет будівництва та архітектури

УНІВЕРСАЛЬНИЙ ДИЗАЙН ЯК ЕЛЕМЕНТ ФОРМУВАННЯ МІСЬКОГО СЕРЕДОВИЩА (НА ПРИКЛАДІ НОРВЕГІЇ)

Постановка проблеми. Формування універсального простору є однією з найважливіших сфер, що визначають якість життя і соціальне становище в суспільстві. Проблема все доступності простору для різних груп населення все частіше привертає особливу увагу і є актуальною.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Включає вивчення наукових робіт по проектуванню і дослідженню універсального простору: ГуроБерге, бюро ландшафтної архітектури Østengen & Bergo, бюро NAV.

Основний зміст статті. Універсальний дизайн – не тимчасовий модний тренд, а новий спосіб мислення та проектування, що все більше шириться світом. Такий дизайн ще називають дизайном для людей, адже він дозволяє комфортно та вільно користуватись речами, послугами та міським простором всім людям, незалежно від їхнього віку, статі чи стану здоров'я. Саме тому без універсального дизайну просто неможливо мислити сучасне місто. Ми вирішили розповісти про досвід країн, що успішно втілюють його принципи на практиці. Сьогодні мова піде про Норвегію.

Конвенцію ООН про права інвалідів, що вимагає дотримуватися принципів універсального дизайну, Норвегія прийняла тільки у 2013 році[5]. Але норвезькі міста вже давно знайомі з цим підходом, тож і прогулянка Осло відчутно відрізняється від прогулянки Києвом.

Універсальний дизайн означає, що продукти, послуги та міський простір можуть використовуватися всіма в повному обсязі, без потреби в додатковій адаптації чи спеціалізованому дизайні. Він робить життя зручним для людей з обмеженими можливостями, маленьких дітей, людей похилого віку та всіх без винятку користувачів міста. Сім основних принципів універсального дизайну розробили у 1995 році в Університеті Північної Кароліни, це:

1. Рівноправність. Наприклад, раковини в туалетній кімнаті на різній висоті.
2. Гнучкість. Наприклад, сидіння у транспорті, що опускаються і підіймаються.
3. Простота та інтуїтивність. Наприклад, зрозуміла міська навігація.
4. Легкість сприйняття інформації. Наприклад, дублювання голосових оголошень в транспорті на електронному табло.
5. Допуск на помилку. Наприклад, упаковки ліків із захистом від дітей.
6. Малі фізичні зусилля. Наприклад, зручні ручки, що дозволяють без особливих зусиль відкрити двері.

7. Достатність розмірів та простору. Наприклад, широкий ліфт, до якого можна заїхати на інвалідному візку[2].

Головне в універсальному дизайні те, що він повинен бути складовою будь-якого проектування, незалежно від середовища та призначення. Його розуміння повинне бути «зашите» у спосіб мислення всіх, хто створює послуги та продукти, і тих, хто планує місто[6].

Пішохідна стратегія Норвегії. Разом зі Швейцарією та Нідерландами Норвегія належить до країн із найвищим відсотком пересувань пішки. Ця фізична активність віднедавна підтримується державою: на 2014 – 2023 роки Норвегія прийняла Національну пішохідну стратегію, гасло якої – «Ходіння пішки для життя», і ще 50 міст мають прийняти локальні пішохідні плани.

Поширена думка, що в Норвегії настільки хороший громадський транспорт, що ним радо користуються навіть найзаможніші. Тому Стратегія має на меті підвищити статус цього способу пересування: ходіння пішки повинне у недалекому майбутньому стати однаково привабливим для людей різного достатку, сімейного стану та віку[3]. Інакше кажучи, у 2023 року навіть чоловіки у ділових костюмах та батьки з маленькими дітьми переважно пересуватимуться містом пішки у щоденних потребах.

Координатор пішохідної стратегії ГуроБерге у статті для журналу *Nordic* (2013) пише: «Є чимало аргументів на користь ходіння пішки. Що більше людей лишають автомобілі вдома, то краще для клімату. Для мешканців це також добре: менше шуму та забруднення повітря. Багато пішоходів створюють соціальний контроль – і вулиці стають безпечнішими. Від цього виграє також бізнес, зацікавлений у присутності великої кількості пішоходів у міському просторі».

Щоб більше людей обирали цей спосіб пересування, ходити вулицями має бути приємно, легко і безпечно. Тому принципи універсального дизайну тут виявилися просто необхідні. Норвезькі міста мають створити пішохідні мережі без сходів, із похилими підйомами та

спусками, зі зрозумілою й помітною навігацією та добрим контактом із міським транспортом. Ці пішохідні мережі, звісно, мають ще й підтримуватися в добромu стані, особливо взимку – ожеледиця є головною причиною травм на дорозі.

Площа Шандорф – доступний публічний простір. Саме в Норвегії заснували нагороду за інновації в універсальному дизайні. Наразі її отримали два проекти: реконструкція площі Шандорф та маргаринна фабрика, перетворена на дитячий садочок. Обидва проекти – в Осло.

Вулиця Шандорф у центрі Осло з'єднує церкву із бібліотекою, але доволі довго використовувалася переважно як парковка. Із паркінгу на зелену площу її перетворили у 2009 році архітектори з бюро ландшафтної архітектури Østengen & Bergo (рис.1).

Рис. 1. Schandorff Square / Østengen & Bergo AS

Раніше шлях з одного кінця площі до іншого можна було подолати тільки пройшовши кількома ділянками сходів – різниця висот між двома кінцями площі складає сім метрів. Це місце десятиліттями було майже непрохідне для людей з обмеженими можливостями, людей з дитячими візками та велосипедистів, як розповідають в інтерв'ю самі архітектори. Вони спроектували довгий пандус із низьким градусом ухилу, який переривається горизонтальними ділянками для відпочинку. По всій довжині – поруччя, внизу та нагорі сходів – тактильна плитка, усі елементи – з матеріалів, що не ковзають. Світла поверхня пандуса та зе-

лень довкола створюють візуальний контраст, а в одному кінці площі є паркова для візочників [4]. Зрештою, це просто затишне зелене місце в центрі Осло, де приємно відпочивати всім.

Margarinefabrikk – універсальний дизайн дитячого садочка. Цікавий приклад ревіталізації промислового приміщення із врахуванням принципів універсального дизайну – це Margarinefabrikk в Осло. Проект здійснило архітектурне бюро NAV у 2010 році. Дитячий садок на 500 місць називали «соціальним експериментом» – не просто було уявити, що в індустріальній будівлі початку ХХ століття можна зробити світлий дитячий садочок за всіма принципами універсального дизайну. Ані масштаб, ані планування фабрики (перший поверх на 1,2 м піднятий над рівнем землі) не сприяли тому, щоб тут робити садочок, в тому числі й для дітей з обмеженими можливостями.

Приміщення було суттєво змінене, наприклад, дах замінили повністю, але структура фабрики збереглася – тепер високі вікна та стеля дають багато світла та повітря. Вважається, що тут вдалося зберегти оригінальні риси будинку і зробити його відповідним стандартам доступності та вимогам простору для дітей. У садочку використали принципи універсального дизайну не тільки в плануванні, а й в оформленні: графічні елементи на стінах, маркування приміщень та дверей кольором, контрастні кольорові схеми.

Підйомник для велосипедистів. Ще один вдалий приклад: 2013 році у норвезькому місті Тронгейм відновили перший і єдиний у світі міський велопідйомник (рис. 2).

Підйомник підіймає велосипедиста вуличкою довжиною близько 130 метрів. Він малопомітний на тротуарі і не підіймається над рівнем асфальту, тому зашпортатися практично неможливо. Усі конструктивні елементи підйомника сховані під тротуаром, а тому жодні дроти чи троси не засмічують місто візуально. Швидкість підйомника – 2 м/с, і за годину він може обслуговувати 360 велосипедистів.

Рис. 2. Підйомник для велосипедистів, м. Тронгейм

Майже половина велосипедистів Тронгейма стверджують, що стали більше їздити містом саме завдяки цьому підйомнику. І хоча він призначений саме для велосипедистів, час від часу винахідливі батьки з дитячими візочками використовують підйомник, щоб піднятися крутим схилом [1].

Висновок. Створення простору на основі універсального дизайну є особливо необхідним елементом формування сучасних міст. На прикладі Норвегії були представлені основні сім принципів створення універсального дизайну, а саме: рівноправність, гнучкість, простота та інтуїтивність, легкість сприйняття інформації, допуск на помилку, малі фізичні зусилля і достатність розмірів та простору.

Головна мета використання універсального дизайну полягає в досягненні рівності та участі в житті суспільства людей з обмеженими можливостями шляхом усунення бар'єрів. Поняття «універсальний дизайн» несе в собі новий образ мислення, так як воно містить більш суворі вимоги рівності в порівнянні з вимогами, закладеним у понятті «доступність для осіб з обмеженими можливостями».

Дизайн розуміється тут як загальне позначення всіх робочих процесів, що відносяться до дизайну середовищ, і включає в себе суспільне планування, використання площ, архітектуру, конструювання, розвиток продуктів і т.д.

Універсальний дизайн або «дизайн для всіх» – концепція, що передбачає проектування продукції та середовища таким чином, щоб ними могли бути користуватися найбільш широке коло людей. Універсальний дизайн набуває все більшої актуальності у світі, особливо в умовах зростаючого числа літніх людей у багатьох країнах.

Кожен, хто планує побудувати нову школу чи медичний центр або відновити історичний чи культурний об'єкт, спроектовані для потреб усіх людей. Універсальний Дизайн може бути ефективним інструментом для вирішення проблем мобільності.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Ославська С.В. Універсальний дизайн: досвід Норвегії/С.В. Ославська// - Москва, 2014. - С 3-4.
2. Виртосу І.М. Універсальний дизайн: коли простір комфортний для всіх/ І.М. Виртосу // Центр інформації про права людини, спеціально для УП. Життя. Україна, 2015. - С. 1-3
3. Джейкобс А.Б. Мистецтво - ХХІ ст. Великі вулиці/А.Б. Джейкобс -Берклі, 2014. - 344с.
4. Гарвін А.Д. Публічні парки: ключ до активної громади/ А.Д. Гарвін - Київ, 2014. - 348 с.
5. Конвенція про права інвалідів: Конвенції о правах инвалидов (Нью-Йорк, 13 декабря 2006 года) від від 16.12.2009 №1767-VI// - 2010. - 3-9 (с. 24)
6. Про Програму зі створення належних умов для доступу людей з інвалідністю: Міністерство інфраструктури України, наказ №411 від 24.07.2012// - с. 4 (ст. 6).